

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Abudai váralja legöregebb házai*

Forrás:

Ar. Ujság

Psz.
(Hely)

1944 V/3
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

428.3

Hely

Idő

'1944'

Személy

A budai váralja legöregebb házai.

— Saját tudósítónktól. —

Mintha megfogytunk volna egy illúzióval, minekutána fáradtságos utakon bejártuk a budai Várhegy oldalán s lábánál elterülő romantikus arcú városrész: az Országút és a Viziváros utcáit s mintegy törzekönyveltük legvénebb házait. A kacskaringós, vége nélkül való hegyi utcák poézisa a keskeny homlokzatu, duplatetős kicsi házakról eddig azt sejtette, hogy ezek alighanem látták a nagy harcot, mikor megszűnt ur lenni Budán a török, ezek látták Rákóczi portyázó kuruczait, avagy tán még messzibb időkről is tudnának regélni. A középkor lehellőteréről beszéltek itt költőink s a régi Buda barátai, pedig, hiszen mindjárt meglátják, bár tisztes koru, de jóval ifjabb ez a városrész, semmint eddig magunk is hittük. Megtéveszti itt a pesti embert a romantika, a mi a Várhegyről leárad, a természet bája és egész utcásorok száz év előtti formája.

Hadak, ostromok elpusztították a váralja középkori házait. Arragóniai *Beatriz*, Mátyás második neje, *Gara László* nádor, *Kont Miklós* nádor özvegye házainak nyoma sincs, helyüket se tudjuk. Gyakori nagy tűzvészek a XVIII. században s a XIX. elején, aztán az árvíz 1775-ben és 1838-ban szintén kegyetlenül sokat pusztítottak itt. Mikor pedig nekilendült és hatalmas külsőt kezdett magára ölteni a váralja is, mikor ledöntötték a hajdani városfalat, melynek már csak egyetlen kis rejtett

szakaszát fedezték fel mostani sétáinkon, egész utcák megváltoztak. A változás mértékét pedig ríktóan mutatják azok az utcák, a melyeknek egyik sora megmaradt száz év előtti alakjában, tulnan pedig, a másik házsoron többemeletes berkaszárnyák ágaskodnak.

Kisiparosok, kiskereskedők és szőlőmivesek családi házikói a váralja öreg házai. Pár arasznyi a legvénebbek homlokzata, de udvaruk mélyen benyulik. Sik, üres homlokzatukon az egyetlen dísz az oromzat falsíkjába állított szentszobor. Ritkán kerül dísz a kapuzatra is. A tágas, nyomottivü barokkapuk keretazete a legegyszerűbb; pillér ritkán akad, az orompárkányzatra sem került díszítmény, a kapukeret záradéka is leggyakrabban csak sima konzol. Megnövelték azonban a házat a roppant oromfallal és a duplatetőkkel, melyek több házon padláslakásul is szolgáltak

Ezek a házak, a barokstílusé, a budai váralja legöregebb házai. Koruk legfeljebb a XVIII. század közepéig nyulik. Hogy mi volna köztük XVII. századi, éppen semmi se mutatja.

Fiatalabbak, de mégis ugy száz év körül való koruak, a klasszicizáló házak. Ezek már lényegesen díszesebbek. A homlokzat falsíkja tagozott, szereti a lomb- és virágfüzér-díszítményeket, a falpillérek fejezete gyakran díszes, a főpárkány is mutatósabb s az ablakokon néhol megmaradt a pompás kosárrács.

A budai váralja legöregebb házai tehát XVIII. századiak és számra csaknem ugyanannyi itt a mult század elején épült ház. Általában sokkal egyszerűbbek, mint ezeknek a koroknak a pesti oldalon megmaradt, egyébként igen kevés példánya, a melyek főuri paloták vagy nemesi kuriák s gazdag kalmárok házai voltak. Akad

azonban a váralján is több művészi formájú érdeme megánépület és soknak van valamelyes díszítménye, a mi figyelemreméltó.

Megkezdjük hát a sétát s elvezetjük az olvasót sorra az utcákon, hegyre föl, hegyről le, házról-házra, megjelölve egyenkint csaknem valamennyi öreg házat s adva az arra való leírását.

A városrész legészakibb pontján, az Irgalmasok kórházával szemben, *Zsigmond-utca* 22. szám alatt áll egy agg ház, a mely a feltöltött utca alól alig hogy látszik. Ez a primási ház. Másfél-száz éves. Csáky gróf és Batthyány gróf esztergomi érsekek építették 1752-ben, illetőleg 1783-ban. Kapuzata erős, egyszerű, zömök építmény. Két félrebillent urna ékíti a kapupillér fejét; az ablakok fölött durva fonal szolgált ékitményül.

Régi házak ebben az utcában még a 16. és 8. számúak. Mindkettő mélyen a feltöltött uttest alatt. Az utóbbi házon megmaradt a százéves

ablakrács. Az ablakok alatt s fölött levélfüzér, középső rizalit főpárkánya fogrovatos.

A *Tölgyfa-utca* legrégibb házai: a 6., 10. és 18. számúak. Az utolsóinak ablakai fölött durva, primitív dombormű: tán a furulyázó Pán. A kapunyílás esetlen.

A *Margit-utcának* egyetlen figyelemre méltó házacskája a 13. számú. Homlokzati két ablaka fölött empire virágdísz. Köríves falfülkében Nepomuki Szent János szobrocskája. Régi a 22. számú ház is. Falfülkéjéből már eltűnt a szobor. A *Zárda-utca* egészben poétikusan régies, de semmi művészi az öreg házain.

Nevezetes a *Királyhegy-utca* 8. számú háza. A nevezetessége az, a mi nem látszik rajta: a hajdani városfalnak utolsó maradványa, mely a tízfal s a szomszéd ház között húzódik. A fal a Várból, a bécsi kapunál indult ki, lement a mai